

Detta intressepolitiska program  
antogs av Hörselskadades Riksförbunds  
kongress 2004.



**Hörselskadades Riksförbund**

Gävlegatan 16, Box 6605, 113 84 Stockholm

tel: 08-457 55 00, texttel: 08-457 55 01, fax: 08-457 55 03

e-post: [hrf@hrf.se](mailto:hrf@hrf.se), webb: [www.hrf.se](http://www.hrf.se)

# intressepolitiskt program





HÖRSELSKADADES RIKSFÖRBUND (HRF) är hörselskadades intresseorganisation.

HRF arbetar för att skapa ett bättre samhälle för Sveriges hörselskadade, det vill säga alla med hörselnedsättning, tinnitus, ljudöverkänslighet, Menières sjukdom och cochlea-implantat samt vuxendöva. Vi ger också stöd till föräldrar och andra anhöriga.

I detta arbete samverkar HRF med Unga Hörselskadade (UH).

HRF:s verksamhet bedrivs i föreningar, i distrikt samt på förbunds nivå. Vårt gemensamma mål är ett samhälle där alla hörselskadade respekteras som individer, får stöd efter behov och kan vara fullt delaktiga på sina villkor.

**Läs mer om HRF på [www.hrf.se](http://www.hrf.se)**



# Innehåll

<b>Förord</b> .....	5
<b>Inledning</b> .....	7
<b>Hörselvård efter behov</b> .....	11
<b>Utbildning på våra villkor</b> .....	17
<b>Ett arbetsliv för alla</b> .....	21
<b>Vård, omsorg, trygghet</b> .....	27
<b>Ett tillgängligt samhälle</b> .....	31
<b>Forskning och utveckling</b> .....	37



# Förord

Ungefär en miljon människor i Sverige är hörselskadade. Tillsammans utgör vi en betydande del av landets befolkning – en andel som dessutom ökar.

Trots detta är hörselskadade en ofta förbisedd grupp. Inom nästan alla områden i samhället – vård, skola, arbetsliv och olika demokratiska processer – åsidosätts vi, i större eller mindre omfattning. Detta beror till stor del på att det saknas tillräckliga resurser, men den främsta orsaken är den utbredda bristen på kunskap om hörselskadades behov, förutsättningar och livsvillkor.

HRF:s intressepolitiska program beskriver vad som behövs för att vi hörselskadade ska kunna vara lika delaktiga i samhället som andra medborgare. På de följande sidorna presenteras våra krav, mot bakgrund av hörselskadades behov, de brister vi upplever och konsekvenserna av dessa brister, för såväl enskilda individer som hela samhället.

De resonemang och slutsatser som presenteras i programmet bygger på HRF:s samlade erfarenheter, HRF:s utredningar samt andra forsknings- och utvecklingsarbeten om hörselskadade och vår situation.

HRF:s intressepolitiska program vänder sig i första hand till politiker, beslutsfattare och andra ansvariga på alla nivåer i samhället. Det är också avsett för alla hörselskadade, både medlemmar och blivande medlemmar, samt andra som vill veta mer om vilka krav HRF ställer på samhället.

*Jan-Peter Strömgren, förbundsordförande*



# Inledning

## Hörselskadade – ett ord, flera grupper

HRF är en rikstäckande, politiskt och religiöst obunden organisation som tar till vara hörselskadades intressen.

Detta innebär att vi samlar en rad olika grupper med hörselproblem; begreppet ”hörselskadad” omfattar personer med hörselnedsättning, tinnitus, Menières sjukdom, ljudöverkänslighet och cochlea-implantat samt vuxendöva.

HRF är till för alla dessa grupper av hörselskadade, i alla åldrar och i alla skeden av livet, samt deras anhöriga.

Hörselnedsättning är den vanligaste hörselskadan. Nedsättningens grad och typ varierar kraftigt, dessutom förekommer hörselnedsättning ofta tillsammans med andra hörselskador, till exempel tinnitus.

Ingen hörselskada och ingen hörselskadad är den andra lik, därför varierar också våra upplevelser och behov.

HRF talar om två huvudgrupper av hörselskadade:

➤ *Barndomshörselskadade*, som är födda med en hörselskada eller har fått sitt funktionshinder under sina första uppväxtår. Hörselskadan är då en del av tillvaron och identiteten genom livets alla skeden.

➤ *Vuxenhörselskadade*, som har fått sin hörselskada senare i livet, oftast som en följd av buller, sjukdom, skador, åldersförändringar och/eller genetiska faktorer. Hörselskadan kan då innebära en stor omställning.

Inom dessa huvudgrupper finns följande grupper:

\* *Personer med hörselnedsättning*, som utgör den största hörselskadegruppen.

\* *Vuxendöva*, det vill säga personer som blivit döva eller fått en grav hörselnedsättning i vuxen ålder.

\* *Personer med tinnitus*, som lever med inre oljud av olika slag, till exempel pip, tjut, brummande och dånande. Tinnitus förekommer ofta tillsammans med hörselnedsättning och andra hörselskador.

- \* *Personer med Menières sjukdom*, som har symptom som svår yrsel, tinnitus och nedsatt hörsel.
- \* *Ljudöverkänsliga*, som upplever många ljud, även svaga ljud, som plågsamma.
- \* *Personer med cochlea-implantat*, som har ett inopererat hörhjälpmedel.

### Cirka en miljon hörselskadade

Hörselskador är i dag ett av våra vanligaste funktionshinder.

De statistiska kurvorna visar dessutom en ökande trend; en allt större andel av Sveriges befolkning upplever att de har nedsatt hörsel, enligt statistik från de senaste 20 åren (SCB).

Det finns ungefär en miljon människor med hörselnedsättning i Sverige. År 2002 uppgick antalet till cirka 962 000 personer beräknat på hela befolkningen, 0-110 år (SCB/HRF).

Av alla hörselskadade var cirka 56 procent män och 44 procent kvinnor. Andelen kvinnor tenderar att öka.

Över hälften av alla hörselskadade är under 65 år, alltså i yrkesverksam ålder.

År 2002 fanns det cirka 326 000 hörapparatbärare i Sverige. De utgör cirka

34 procent av alla hörselskadade.

Cirka 100 000 har svår tinnitus som allvarligt påverkar deras livssituation.

Ungefär 50 000 har Menières sjukdom.

Omkring 15 000 är gravt hörselskadade och vuxendöva.

Det finns cirka 10 000 hörselskadade barn och ungdomar i hörselvårdens patientregister, men mörkertalet är stort.

### Den livsviktiga kommunikationen

Hur vi ser på oss själva och andra formas i stor utsträckning genom samtal med personer vi möter. Kommunikationen mellan människor har därför avgörande betydelse för hur vi utvecklas som människor och våra möjligheter att skapa en stark identitet och trygghet i tillvaron.

En hörselnedsättning förändrar förutsättningarna för kommunikation. De flesta kan meddela sig tämligen bra via tal, däremot uppstår lätt större eller mindre svårigheter när det gäller att uppfatta vad andra säger. Detta medför ofta att kommunikationen störs och missförstånd uppstår.

Ljudmiljön har mycket stor betydelse för hörselskadades möjligheter att kommunicera. I bullriga miljöer har de flesta

människor svårt att höra tal, men för hörselskadade blir det ofta helt omöjligt att kommunicera. För ett hörselskadat öra blir även svagare bakgrundsljud, som ventilationssurr, sorl och musik, så kallat *kommunikationsstörande buller*.

Många hörselskadade kommunicerar med hjälp av hörapparater, som förstärker ljudet – ofta i kombination med munavläsning.

Andra använder teckenspråk (ts) eller en visuell stödform till svenska språket – tecken som stöd (tss). För att kunna samtala med personer som inte kan tss eller ts behövs teckenspråkstolk eller vuxendövtolk.

Även personer med cochlea-implantat använder ofta munavläsning, ts eller tss i sin kommunikation.

Vilka kommunikationssätt vi använder beror bland annat på när hörselskadan debuterar, hur svår den är, vilken situation det gäller samt vem vi ska kommunicera med.

Hörselskadade utestängs i större eller mindre grad från kommunikation med andra människor om inte teknisk utrustning, visuella kommunikationsformer eller tolkservice tillhandahålls.

## Demokrati och rättigheter

*"Den offentliga makten ska utövas med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans frihet och värdighet."*

(Regeringsformen 1:2).

Delaktighet i en demokrati uppnås om varje medborgare är övertygad om att hon har möjlighet att ta del av den gemensamma politiska styrningen. Hennes känsla av delaktighet – eller brist på delaktighet – beror på vilka erfarenheter hon, och andra, haft av att delta i och utöva sina medborgerliga rättigheter och skyldigheter.

I Sverige är inte funktionshindrade utestängda från demokratin i formell mening. Men eftersom det råder brist på kunskap om vad hörselskador innebär är inte samhället format på ett sådant sätt att våra behov tillgodoses. Dolda värderingar och attityder till hörselskadade försvårar detta problem.

På grund av detta får vi inte samma möjligheter som andra att delta i samhällsgemenskapen. Dålig tillgänglighet leder till att hörselskadade utestängs från en stor del av samhällets verksamheter – till exempel samhällsdebatt, kultur, svenska tv-program, politik, föreningsliv, utbildning med mera.

Bristande respekt för hörselskadades behov innebär därför ett hot mot vår demokrati.

I maj 2003 beslutade riksdagen om en nationell handlingsplan för handikapppolitiken: *Från patient till medborgare*. Den spänner över alla samhällsområden och markerar därigenom att handikappolitiken är allas ansvar. Personer med funktionshinder ska inte diskrimineras i några sammanhang utan har samma rätt som alla andra att delta i samhällslivet och få del av samma utbud av varor, tjänster, service och kultur.

Detta perspektiv – att personer med funktionshinder är medborgare med samma rättigheter och skyldigheter som andra medborgare – utgår även FN:s standardregler ifrån.

Både den nationella handlingsplanen och standardreglerna är viktiga utgångspunkter för HRF:s intressepolitiska arbete.

### **HRF – en resurs i samhället**

HRF – hörselskadades intresseorganisation – är landets främsta källa till kunskap om hörselskadades behov, hörselskadades livsvillkor, brister i samhället samt även en hel del lösningar och möjligheter.

HRF bevakar samhällsutvecklingen ur hörselskadades perspektiv.

Genom att samla och sammanställa kunskap om hörselskadades situation kan vi ta initiativ till förbättringar samt bedriva intressepolitiskt påverkansarbete för att stoppa förämringar. HRF är därmed en viktig resurs – inte bara för hörselskadade, utan för hela samhället.

### **Samverkan med andra organisationer**

HRF är medlem i Handikappförbundens Samarbetsorgan, Nordiska Hörselskadades Samarbetsorgan (NHS), den europeiska hörselskadeorganisationen (EFHOH) samt den internationella hörselskadeorganisationen (IFHOH).

HRF ingår dessutom i en samarbetsgrupp för samtliga ordföranden i de svenska hörselorganisationerna: Sveriges Dövas Riksförbund (SDR), Föreningen Sveriges Dövblinda (FSDB), Riksförbundet Döva, Hörselskadade och Språkstörda barn (DHB), Riksförbundet för Barn med Cochlea Implantat, (Barnplantorna), Unga Hörselskadade (UH), Sveriges Dövas Ungdomsförbund (SDU) samt Dövblindas Ungdomsförbund (DBU).

# Hörselvård efter behov



- \* att alla invånare som behöver ska få hörselvård som är likvärdig och av bra kvalitet, oberoende av bostadsort, inkomst, social ställning eller personliga egenskaper, som ålder och kön.
- \* att all hörselvård ska vara samhällsfinansierad.
- \* att hörapparater, cochlea-implantat och övriga hörselhjälpmedel ska vara kostnadsfria för den enskilde.
- \* att hörselvårdens hörapparat- och hjälpmedelssortiment ska vara heltäckande.
- \* att hörselskadade ska få allsidig habilitering/rehabilitering utifrån en noggrann behovsanalys, följt av en individuell vårdplan, i enlighet med HRFs modell för audiologisk habilitering/rehabilitering.
- \* att metoder för tidig upptäckt av hörselskador hos barn utvecklas och tillämpas på samma sätt i hela landet.
- \* att väntetider för att få tillgång till insatser hos hörselvården ska vara högst tre månader.
- \* att hörselskadades sociala nätverk, framför allt anhöriga, involveras i hörselvårdens åtgärder på ett naturligt sätt.
- \* att hörselvårdens insatser ska vara samlade under en gemensam ledning och ha en gemensam budget.
- \* att hörselvårdens insatser ska vara lätt åtkomliga för alla hörselskadade.

## HÖRSELVÅRDEN, LANDSTINGENS SPECIALISTVÅRD FÖR HÖRSELSKADADE, ÄR DEN VIKTIGASTE RESURSEN FÖR ALLA SOM HAR NÅGON TYP AV HÖRSELSKADA.

Ungefär 500 000 av landets hörselskadade behöver allsidig hörselvård för att kunna leva ett bra liv med fungerande kommunikation, både privat och på jobbet.

Med begreppet *allsidig hörselvård* menar vi individuellt utformad habilitering eller rehabilitering, inklusive hjälpmedel.

Utgångspunkten för allsidig hörselvård är en noggrann *behovsanalys*, som tar upp den hörselskadades behov på kort och lång sikt.

Utifrån denna analys ska det upprättas en *individuell vårdplan*, som beskriver

vilka behandlande åtgärder som ska vidtas och när dessa åtgärder ska sättas in.

Vårdplanen kan omfatta en rad olika medicinska, psykosociala, kommunikativa och tekniska insatser, och ska revideras i takt med att behov förändras.

Hörapparater, cochlea-implantat och andra hörseltekniska hjälpmedel är alltså en del av habiliteringen och rehabiliteringen och ska därför vara kostnadsfria för den enskilde, precis som hjälpmedel för andra grupper av funktionshindrade.

## Behov

---

En hörselskadad får stora konsekvenser i det dagliga livet – inte bara för den hörselskadade själv, utan också för anhöriga, vänner, arbetskamrater och andra personer som han/hon kommer i kontakt med.

Detta beror på att en hörselskadad påverkar förutsättningarna för kommunikation. Ofta begränsas möjligheterna att vara delaktig i olika sammanhang, vilket gör att hörselskadan upplevs som ett socialt handikapp.

Tillgång till hörapparater och andra hjälpmedel är oerhört viktigt. Men för att få bra livskvalitet som hörselskadad räcker det inte med tekniska lösningar. Det behövs även så kallad *hörselskadekompetens*, det vill säga kunskap om kommunikationsstrategier och insikt om egna möjligheter och begränsningar. Det gäller att lära sig leva med hörselskadan, både praktiskt och känslomässigt.

Även familj och övriga närstående behöver sådan kunskap och medvetenhet. Hörselvården ska därför erbjuda såväl hörseltekniska möjligheter som stöd, råd och insatser som leder till självinsikt. Målet ska vara resursstarka individer, som upp-

lever säkerhet i vardagen och har förmåga att hantera olika hörselsituationer. Därmed skapas bästa möjliga förutsättningar för ett bra liv som hörselskadad.

För att hörselskadade barn ska få en bra start i livet är det viktigt att se barnets funktionshinder i ett livsperspektiv; hörselskadan är ju inte bara en del av barndomen, utan kommer att påverka individens förutsättningar genom alla skeden av livet.

Föräldrar behöver sådan kunskap och insikt om hur det är att leva som hörselskadad, för att kunna ge adekvat stöd och göra bra val för sina barn. De behöver också få psykosocialt stöd, så att de kan hantera sin egen situation och bearbeta sina känslor inför att få ett barn som har ett funktionshinder.

Hörselhabiliteringens övergripande mål är att bidra till att barn och ungdomar tidigt får en stark identitet som hörselskadade. Att ha en sådan identitet är viktigt, inte minst under studietiden och vid inträdet i arbetslivet.

Hörselskadade barn ska tidigt erbjudas möjlighet att lära sig teckenspråk, så att de på sikt är fria att välja mellan olika kommunikationssätt i umgänge, utbildning och arbetsliv.

När habiliteringen är slutförd behövs fortfarande återkommande kontakter med hörselvården, så att de insatser som gjorts följs upp på ett bra sätt.

Det är viktigt att komma till hörselvården så snart hörselskadan upptäcks. Tidig, allsidig rehabilitering förebygger hälsoproblem som kan uppkomma till följd av hörselskadan samt minskar risken för andra allvarliga konsekvenser, som social isolering och utslagning från utbildning och arbetsmarknad.

En förutsättning för att den enskilde ska få tillgång till hörselvård efter behov är att det finns en sammanhållen hörselvårdsorganisation. Detta innebär att hörselvårdens olika resurser samlas under en gemensam ledning och arbetar i team kring patienten, med samordnade habiliterings-/rehabiliteringsinsatser. Detta är kostnadseffektivt samt gör att det blir lättare för hörselskadade att få de medicinska, tekniska, pedagogiska, psykosociala, kurativa och kommunikativa insatser de behöver.

Hörselvården ska ha ett brett och heläckande urval av hörapparater och övriga tekniska hjälpmedel i sitt sortiment, så att varje patients behov kan tillgodoses.

Målet för utprovningen ska vara att hitta

den hörapparat som passar den enskilde patienten bäst, utifrån hörselskada och livssituation. Behovet ska avgöra val av hjälpmedel, aldrig betalningsförmåga eller sortimentbegränsningar.

För att hörselskadade ska få så stor nytta som möjligt av sina hjälpmedel behövs en noggrann uppföljning under en längre tid efter utprovningen.

Framgångsrik habilitering/rehabilitering förutsätter att hörselvården samarbetar med skola, företagshälsovård, arbetsgivare och andra berörda aktörer.

## Brister

---

Det råder i dag mycket stora skillnader mellan hörselvården i olika landsting när det gäller tillgång, kostnad och kvalitet. Majoriteten av alla hörselskadade i Sverige får därför inte hörselvård efter behov.

I större delen av landet är köerna till hörselvården oacceptabelt långa, med orimliga väntetider.

I många landsting tvingas hörselskadade betala för att få tillgång till sitt grundläggande hjälpmedel – hörapparaten. Både avgiftsnivåer och avgiftssystem varierar mellan

olika landsting, vilket visar att godtyckliga bedömningar ligger bakom dessa konstruktioner. Avgifterna på hörselområdet innebär inte bara en form av diskriminering, utan också en påtaglig försämring av möjligheterna att få adekvat rehabilitering.

Tillgången till fördjupad habilitering och rehabilitering är mycket begränsad och håller alltför ojämn kvalitet. Detsamma gäller hörselvårdens sortiment av hörapparater och andra tekniska hjälpmedel.

Allsidig rehabilitering, med behovsanalys och individuell vårdplan som utgår från hela människan, är mycket ovanligt inom dagens hörselvård. Det vanligaste är att insatserna stannar vid utprovning av hörapparat – efter lång väntan.

Uppföljning av vårdinsatser förekommer sällan.

## Konsekvenser

---

De stora bristerna inom svensk hörselvård får allvarliga konsekvenser, såväl för den enskilde som för samhället i stort.

Att få hörselskadade får en allsidig och individuellt anpassad rehabilitering medför stor risk för utslagning från arbetsmarknad

och utbildning. Vi ser också att ohälsa och förtidspension är betydligt vanligare bland hörselskadade än i hela befolkningen, vilket tycks ha ett nära samband med bristen på tillräcklig hörselvård.

Allt detta medför stora förluster för samhället, i flera avseenden.

Om hörselskadade inte får den habilitering/rehabilitering de behöver ökar risken för social isolering, eftersom deras möjligheter att delta aktivt i samhällslivet – i föreningsliv, kulturliv, fritidsliv och politisk debatt – blir starkt begränsade. Detta innebär också en kränkning av den enskildes medborgerliga rättigheter och ett hot mot demokratin.

Unga människor som inte fått den habilitering de har rätt till får svårt att lyckas med skola och studier, vilket skapar dåliga förutsättningar inför arbetslivet. Många har problem med att överhuvudtaget komma in på arbetsmarknaden.

Bristfällig hörselvård innebär ett oförsvarligt slöseri med mänskliga resurser och leder på sikt till kraftigt ökade kostnader för samhället. En satsning på en bra hörselvård är därför en lönsam investering, som ger bättre samhällsekonomi, bättre folkhälsa och högre livskvalitet för alla hörselskadade.



# Utbildning på våra villkor



## ALL UTBILDNING:

- \* att hörselskadade ska erbjudas undervisningsformer som gör det möjligt vara delaktig i såväl undervisning som socialt samspel.
- \* att hörselskadade ska få den hörseltekniska utrustning och/eller tolk som han/hon behöver.
- \* att all personal ska ha hörselskadekunskap samt att lärare och skolledare ska ha specialpedagogiska kunskaper om hörselskadades behov.
- \* att alla lokaler som används i utbildningsverksamhet ska ha god ljudmiljö.

## GRUNDSKOLA OCH GYMNASIUM:

- \* att det ska erbjudas möjligheter för hörselskadade elever att träffa varandra.
- \* att hörselskadade elever vid behov ska erbjudas särskilda undervisningsgrupper (hörselklasser) eller regional specialskola.
- \* att hörselskadade ska få möjlighet att delta i teckenspråksundervisning inom ramen för skolans verksamhet.

## HÖGSKOLA OCH VUXENUTBILDNING:

- \* att hörselskadades behov av förlängd studietid ska tillgodoses.
- \* att tolk garanteras vid högskoleutbildning.
- \* att internationella utbildningar, i första hand inom EU, ska vara tillgängliga för hörselskadade.

BRA UTBILDNING PÅ INDIVIDENS EGNA VILLKOR ÄR EN GRUNDLÄGGANDE FÖRUTSÄTTNING FÖR ATT HÖRSELSKADADE SKA BLI FULLT DELAKTIGA I SAMHÄLLET.

I Sverige finns det cirka 10 000 barn och ungdomar under 16 år som har kontakt med hörselvården. Av dessa är det inte alla som får fördjupad habilitering.

Behov och förutsättningar varierar från individ till individ. Det finns därför ingen självklar modell för vad som är idealisk skolgång och bra undervisningsformer för hörselskadade.

Istället måste det finnas flera olika skol- och undervisningsalternativ, så att varje elev kan få det alternativ som tillgodoser

hans/hennes individuella behov och gör det möjligt att vara fullt delaktig i utbildningen.

Full delaktighet för hörselskadade är helt nödvändigt i alla åldrar och undervisningstyper – förskola, grundskola, gymnasieskola, högskola/universitet, vuxenutbildningar med mera.

Ju bättre förutsättningar barnet får i förskola och grundskola, desto större blir individens möjligheter att genomföra studier med framgång senare i livet.

## Behov

---

Bra utbildning för hörselskadade barn, ungdomar och vuxna måste utgå ifrån individens behov och möjligheter att vara delaktig i undervisningen och i det sociala samspelet med övriga elever/studerande.

Hörselskadade behöver därför lokaler med god ljus- och ljudmiljö, hörselteknisk utrustning samt tillgång till tolk, vid behov. Med lokaler avses här inte bara klassrum, utan också övriga lokaler där elever och lärare vistas och har aktiviteter av olika slag.

All skolpersonal bör ha hörselskadekunskap. Lärare och skolledare ska dessutom ha kunskap om hur undervisningen ska anpassas för att vara tillgänglig för personer med nedsatt hörsel.

Hörselskadade elever behöver få möjlighet att träffa varandra under studietiden. Möten med andra i samma situation gör det lättare att hitta sin egen identitet och stärka sitt självförtroende.

För en del elever/studerande är den bästa skolformen särskilda undervisningsgrupper med enbart hörselskadade. Dessa kallas hörselklasser. De elever som behöver teckenspråkig miljö måste få möjlighet att gå på specialskola.

Även hörselskadade som går i vanliga klasser, tillsammans med normalhörande, bör tidigt få möjlighet att lära sig teckenspråk. Kunskaper i teckenspråk är en tillgång för alla hörselskadade, under hela skol- och utbildningstiden – och senare i livet.

## Brister

---

De flesta hörselskadade får inte det stöd de behöver för att kunna vara fullt delaktiga i undervisning och annan verksamhet i skola och utbildning.

I hög grad är det bostadsort och hemkommunens ekonomi som styr valet av undervisningsform, i stället för individens behov.

Det är vanligt att hörselskadade tvingas gå i stora klasser, på samma villkor som studerande med god hörsel. Ofta anpassas endast undervisningslokalerna, medan övriga lokaler har dålig ljudmiljö och saknar hörselteknisk utrustning.

Om det finns hörselteknisk utrustning i undervisningslokalerna har den sällan de tekniska möjligheter som krävs för att elever/studerande med hörselnedsättning ska kunna höra både lärare och kamrater.

Lärare och övrig personal har inte tillräckliga kunskaper om hörselskadades särskilda

behov när det gäller pedagogik, metodik, hjälpmedel med mera. De flesta kommuner saknar lärare med specialpedagogisk kompetens för undervisning av hörselskadade.

## Konsekvenser

---

Utbildningar på alla nivåer i den svenska skolvärlden är i de flesta fall inte anpassad efter hörselskadades behov.

Dålig tillgänglighet innebär i värsta fall att hörselskadade inte har någon möjlighet att vara delaktiga och därför måste avstå. Men det vanligaste är att elever/studerande med nedsatt hörsel tvingas arbeta betydligt hårdare än sina medstudenter för att kunna hänga med i undervisningen. Många hörselskadade lider därför alltid eller ofta av huvudvärk och andra fysiska spänningssymptom vid skoldagens slut.

Ett stort antal hörselskadade elever lämnar skolan utan adekvat utbildning. De har små möjligheter, om ens några, att fortsätta sina studier efter gymnasieskolan. En del har till och med svårigheter att komma in på gymnasiet då de inte har godkända betyg i svenska, engelska och matematik.

Endast en liten andel hörselskadade går

vidare till högskolan efter gymnasiet.

En del av de hörselskadade studenterna vid högskolan behöver längre studietid, eftersom undervisningen inte är tillgänglig och anpassad efter deras behov. Många måste därför lägga ner extra arbete på att få tillgång till samma underlag som andra studenter. Men längre studietid innebär att det ofta blir svårt att finansiera studierna.

Andra har svårt att få tolk på den utbildningsplats där de blivit antagna. De kan då inte fullfölja sina studier, även om de i övrigt har alla förutsättningar att klara studierna.

Bristande utbildning och dåliga erfarenheter från skolan ger ofta upphov till svårigheter i vuxenlivet, inte minst i arbetslivet.

På dagens arbetsmarknad ställs höga krav på utbildning; hörselskadade som inte fått en skolgång anpassad efter deras behov hamnar i ett svårt underläge. Detta är en av förklaringarna till att hörselskadade är överrepresenterade bland förtidspensionerade och långtidsarbetslösa.

Att kompensera bristande utbildning genom kompetensutveckling och omskolning senare i livet är inte heller ett självklart alternativ. Det beror på att vuxenutbildningar av olika slag ofta är ännu sämre anpassade till personer med funktionshinder än grund- och gymnasieskolan.

# Ett arbetsliv för alla



- \* att alla hörselskadade ska få bra arbetsmiljö, med bra akustiska och visuella förhållanden.
- \* att arbetslivets aktörer – arbetsgivare, fackliga organisationer med flera – ska ha kunskap om hörselskadades behov och väga in dessa aspekter i det allmänna arbetsmiljöarbetet.
- \* att hörselskadade ska erbjudas det stöd de behöver för att komma in och vara kvar på arbetsmarknaden.
- \* att tekniska arbetshjälpmedel för hörselskadade ska förbättras och anpassas till annan teknik i arbetslivet, i så stor utsträckning som möjligt.
- \* att den internationella arbetsmarknaden, i första hand inom EU, ska göras tillgänglig för hörselskadade.

## ARBETSLIVET ÄR EN AV DE VIKTIGASTE DELARNA AV TILLVARON FÖR DE FLESTA MÄNNISKOR.

Arbetet är inte bara ett sätt att försörja sig, utan också en betydelsefull social mötesplats samt en källa till både självständighet och självförverkligande. Yrkesrollen och de erfarenheter vi gör i arbetslivet bidrar därför till att forma vår identitet.

En hörselskada har betydelse för alla dessa aspekter. Dålig tillgänglighet på jobbet kan göra det svårt att klara arbetet och att delta i den sociala gemenskapen. Detta kan skada hälsan, självbilden och möjligheterna att jobba kvar.

Dåliga arbetsmiljöer och brist på stöd till

enskilda hörselskadade är en del av förklaringen till att förtidspension och hälsoproblem är vanligt bland hörselskadade.

I Sverige finns det över 500 000 hörselskadade i yrkesverksam ålder. De flesta av dem skulle må bättre på jobbet och få bättre förutsättningar på arbetsmarknaden om arbetsgivare, fackliga organisationer, skyddsombud och företagshälsovård ökade sina kunskaper om hörselskadades behov och gör hörselskadefrågor till en självklar del av arbetsmiljöarbetet.

## Behov

---

När en hörselskada uppträder och när hörseln försämras är det viktigt att få tillgång till allsidig hörselrehabilitering så tidigt som möjligt.

Detta gäller inte minst yrkesverksamma, som bland annat behöver stöd och råd om hur de kan få en fungerande hörselsituation på jobbet samt om vilka rättigheter de har i arbetslivet. Framför allt är det viktigt att få insikt om egna möjligheter och begränsningar samt att utveckla strategier för att hantera olika kommunikationssituationer på arbetsplatsen.

Hörselskadades behov i arbetslivet varierar från individ till individ. Alla behöver emellertid bra ljudmiljö, utan buller, ekon och andra störande ljud. Det ska vara lätt att uppfatta tal i lokaler som är avsedda för samtal.

Det behövs även hörselteknisk utrustning, bland annat kommunikationssystem och telefonhjälpmedel, samt hörselanpassning av övrig teknik som används i arbetet.

Många hörselskadade behöver dessutom tillgång till tolk.

Hörselskadade har samma behov av kompetensutveckling som alla andra, men

för att detta behov ska kunna tillgodoses måste utbildningar med mera vara tillgängliga och anpassade så att det skapas full delaktighet. På så sätt får hörselskadade samma möjlighet till karriär och annan yrkesutveckling som andra.

Eftersom hörselskadades behov varierar, både mellan individer och över tid, är det bra med flexibla arbetsorganisationer som kan ta hänsyn till individuella förutsättningar.

Arbetsmarknadens parter – arbetsgivare, fack, skyddsombud, företagshälsovård – behöver kunskap om hörselskadades situation och behov. Hörselskadekunskap är även viktigt för personal vid försäkringskassan och arbetsförmedlingen, som ska kunna erbjuda rätt stöd till hörselskadade i olika skeden av arbetslivet.

## Brister

---

I dagens arbetsliv ställs det höga krav på kommunikationsförmåga och anpassning till sociala spelregler. Detta innebär att behovet av bra tillgänglighet för hörselskadade är större än någonsin. Men hittills har arbetsmiljöarbete om hörsel nästan uteslutande

handlat om bullerprevention, i syfte att förebygga hörselskador.

Arbetsmiljön för alla de arbetstagare som redan är hörselskadade har fått liten eller ingen uppmärksamhet alls hos arbetsgivare, fack och företagshälsovård. Följaktligen tvingas hörselskadade ofta tackla onödiga svårigheter i arbetslivet, med olika typer av kommunikationsproblem.

Att inte höra eller tvingas att anstränga sig för att höra vid sammanträden, utbildningar, personalmöten och i andra arbetssituationer innebär en hälsorisk.

Arbetslivets aktörer har sällan kunskap om hörselskadades behov av tidiga rehabiliteringsåtgärder. Dessutom saknas det ofta arbetstekniska hjälpmedel, vilket delvis beror på okunskap, men också på att en del arbetstagare inte vill ställa krav av rädsla för att arbetsgivaren ska uppfatta dem som ”dyra” och till besvär.

För att undvika sådan oro är det viktigt att samhället klargör vem som har finansieringsansvaret för hjälpmedel.

Inte heller arbetsförmedlingen ger tillräckligt med stöd till hörselskadade som försöker ta sig in på arbetsmarknaden eller riskerar att slås ut från den.

I dagens arbetsliv används teknik som inte är anpassad till hörseltekniska hjälpmedel, till exempel digitala telefonsystem. Hörselskadade arbetstagare måste då använda extra utrustning, vilket är besvärligt.

Det svenska samhällets stöd till arbetstekniska hjälpmedel och anpassning av arbetsplatsen gäller bara den svenska arbetsmarknaden, trots att allt fler svenskar är yrkesaktiva utomlands, framför allt i EU-länderna.

## Konsekvenser

---

Den yttersta konsekvensen av dålig arbetsmiljö för hörselskadade är utslagning från arbetslivet.

Om inte hörselhinder på arbetsplatsen åtgärdas blir hörselskadade arbetstagare tvungna att lägga extra tid och energi på att kompensera missad information och kontrollera att de uppfattat rätt.

Detta är oerhört tröttande och kan lätt leda till stress. Många hörselskadade är därför mycket trötta vid arbetsdagens slut; många måste använda fritiden för återhämtning.

Bristen på kunskap hos arbetsledning, fack och arbetskamrater gör det svårt att få

förståelse för betydelsen av bra hörmiljö. Svårigheter att vara delaktig i den sociala gemenskapen på arbetsplatsen kan dessutom ge upphov till en känsla av utanförskap och isolering.

Ansträngningen av att under lång tid arbeta under bristfälliga förhållanden medför påtagliga hälsorisker. Hörselskadade är överrepresenterade när det gäller förtidspension och dålig allmänhälsa.

En del väljer emellertid att säga upp sig när arbetssituationen blir ohållbar, vilket gör att de hamnar i arbetslöshetsstatistiken, trots att de upplever hälsoproblem.



# Vård, omsorg och trygghet

## *hrf.* kräver

---

- \* att vård, omsorg och olika former av särskilt boende ska vara tillgängliga för hörselskadade i hela landet.
- \* att vårdkedjor för hörselskadade från landsting till kommun och omvänt ska fungera, liksom uppföljning.
- \* att personal inom vård, omsorg och särskilt boende ska få utbildning i hörselskadekunskap, bemötande, teckenspråk och tecken som stöd (TSS) samt återkommande fortbildning i hörselfrågor.
- \* att det ska finnas hörselteknisk utrustning samt god ljus- och ljudmiljö i gemensamma utrymmen inom vård, omsorg och särskilt boende.
- \* att det ska finnas tillgång till tolk inom vård, omsorg och särskilt boende.
- \* att alla ska erbjudas regelbunden hörselkontroll, genom hela livet.
- \* att hörselskadekunskap ska få ökat utrymme inom yrkesutbildningar för personal inom vård, omsorg och särskilt boende.
- \* att hörselomsorg ska finnas i alla kommuner.

## HÖRSELNEDSÄTTNING ÄR ETT LIVSLÅNGT FUNKTIONSHINDER.

Barndomshörselskadade har med sig sin hörselskada genom livets alla skeden – från barnomsorg till äldreomsorg. För vuxenhörselskadade kommer funktionshindret senare i livet.

Många upplever att svårigheterna med att inte höra blir påtagliga först under ålderdomen, i en tid då behovet av annan vård och omsorg ökar.

Detta avsnitt tar upp hörselskadades behov när det gäller vård, omsorg och särskilt boende, det vill säga olika verksam-

heter som bedrivs av kommuner, landsting och entreprenörer. Sådana verksamheter berör alla åldrar, till exempel barnavårdscentraler, familjedaghem, förskola, primärvården, hemtjänsten, äldreboende och färdtjänst.

För att hörselskadade ska få del av samhällets utbud av vård, omsorg och boende samt få stöd av bra kvalitet måste kunskaperna om hörselskadades behov öka. Ökad kunskap är också nödvändigt för att förbättra hörselskadades säkerhet.

## Behov

---

Bra vård och omsorg förutsätter fungerande kommunikation. Vårdpersonal och hörselskadade vårdtagare måste kunna ge och ta emot information utan problem.

Detta behövs inte bara för att vård- och omsorgsinsatser ska kunna fungera och leda till avsett resultat, utan också för att vårdtagaren ska kunna känna sig säker på att inga missförstånd uppstår.

Endast genom ökad kunskap om hörselskadades behov kan vård- och omsorgspersonalen ge hörselskadade vårdtagare god vård, omsorg och ett bra bemötande.

Om personalen fått lära sig om hörselskador och dess konsekvenser kan de lättare göra en korrekt helhetsbedömning och tolka de symptom som patienten visar.

Det är viktigt att det finns hörselomsorg inom hemtjänsten i alla kommuner.

Det behövs också teckenspråkskunnig personal och tillgång till tolk inom alla vård- och omsorgsverksamheter.

## Brister

---

Samarbetet mellan kommuner och landsting är inte så väl utvecklat i dag. Följaktligen

bryts vårdkedjan ibland när en hörselskadad patient flyttas över från landsting till kommuner eller vice versa. Hörselskadade kunskapen i kommuner och landsting är bristfällig inom alla personalgrupper.

Hörselkontroller erbjuds inte till alla, vilket leder till att hörselskador inte upptäcks tillräckligt tidigt.

Få lokaler för vård- och omsorgsverksamhet är anpassade efter hörselskadades behov. Det finns sällan hörselteknisk utrustning och ljudmiljön har brister. Dessutom saknas det oftast tillgänglig varseblivning, till exempel vid utrymningslarm.

## Konsekvenser

---

När tillgängligheten brister inom vård och omsorg försämras vårdkvaliteten, eftersom hörselskadade får kommunikationsproblem och inte kan vara fullt delaktiga.

Detta kan leda till riskfyllda missförstånd vid kontakter med läkare och annan vårdpersonal, till exempel att vårdinstruktioner uppfattas fel.

Det kan också få sociala konsekvenser för den enskilde. När kommunikationen inte

fungerar drar sig många undan gemenskapen, vilket kan medföra isolering och passivitet. Detta kan i sin tur försämra livskvaliteten eller ge upphov till hälsoproblem, till exempel påskynda utvecklingen av demens.

Om det saknas tillgänglig varseblivning utsätts hörselskadade vårdtagare för onödiga risker i samband med brand eller andra utrymningssituationer.

# Ett tillgängligt samhälle



- \* att alla offentliga lokaler, teatrar, biografier, samlingssalar, sammanträdeslokaler, undervisningslokaler konferensanläggningar med mera ska ha god ljudmiljö, bra belysning samt system för ljudförmedling/förstärkning som gör att hörsel-skadade kan vara delaktiga.
- \* att det ska finnas visuella och taktila komplement till akustisk information.
- \* att hotell och andra anläggningar för tillfälligt boende samt fartyg ska ha taktila larmsystem.
- \* att rum där människor kommunicerar via tal ska ha bra ljudmiljö, utan ekon, buller och andra störande ljud.
- \* att system för teletjänster ska vara standardiserade.
- \* att alla svenskspråkiga tv-program ska vara textade.
- \* att auktorisation av vuxendövtolkar ska införas.
- \* att tillgången på vuxendöv- och teckenspråkstolkar ska motsvara efterfrågan.
- \* att kommunen ser till att alla, även ideella föreningar, som arrangerar möten har kunskap om hörsel-skadades behov.

DELAKTIGHET UTGÖR GRUNDEN I ETT DEMOKRATISKT SAMHÄLLE.  
OM VI INTE ÄR DELAKTIGA KAN VI INTE UTÖVA VÅRA RÄTTIGHETER OCH  
SKYLDIGHETER SOM FULLVÄRDIGA MEDBORGARE.

Begreppet *delaktighet* beskriver hur en person upplever en viss miljö eller situation, till exempel om det går att delta i samtal och uppfatta samma information som andra.

Förutsättningen för att hörselskade ska kunna känna sig delaktiga är att det finns *tillgänglighet*. God tillgänglighet är med andra ord ett viktigt medel för att uppnå det egentliga målet: full delaktighet.

Stora grupper av hörselskadade är i

praktiken utestängda från kultur, nyheter, debatt, föreningsliv med mera på grund av dålig tillgänglighet. Detta är ett praktiskt problem, men bristen på insikt om hörselskadades behov återspeglar dessutom en brist på respekt.

HRF:s arbete för att sprida kunskap om bra tillgänglighet är därför inte bara viktigt för hörselskadades livskvalitet; det handlar även om att ta klar ställning mot diskriminering.

## Behov

---

För att hörselskadade ska ha samma möjligheter som andra – i arbete, studier, fritid med mera – måste samhället utformas på våra villkor, så att våra behov tillgodoses.

Alla hörselskadade behöver god ljudmiljö. Lokaler ämnade för samtal ska därför vara fria från buller samt ha god akustik, utan störande ekoeffekter.

Ett av de största problemen för hörselskadade är kommunikationsstörande buller, till exempel bakgrundsljud från trafik, fläktar eller sorl. Sådana ljud gör att både hörapparatbärare och andra hörselskadade får betydligt svårare att uppfatta tal.

Ett sätt att öka delaktigheten är att använda kommunikationssystem. Därför är det viktigt att det finns teleslinga, IR-system, FM-system eller motsvarande i alla offentliga och publika lokaler samt samlings- och mötesrum av olika slag. Det behövs då även kunskap om att använda sådana system.

Kommunikationssystem ska alltid täcka in hela den lokal där verksamheten bedrivs, så att hörselskadade inte bara kan lyssna passivt, utan också kan delta aktivt som talare med mera.

Visuell information av olika slag har avgörande betydelse för hörselskadades delaktighet, eftersom det skapar tillgänglighet oberoende av ljudmiljö och grad av hörselnedsättning.

Textdisplayer behövs på de flesta offentliga platser, inte minst som komplement till talad högtalarinformation på olika samfärdsmedel, stationer och liknande.

Textning av tv-program, biofilm och teaterföreställningar gör det möjligt för hörselskadade att ta del av kulturliv, nyheter med mera, och bli delaktiga i det moderna informationssamhället. Av samma skäl är Internet, e-post och sms viktiga tekniska framsteg för personer med nedsatt hörsel.

God tillgänglighet är även en fråga om säkerhet. Ljudlarm måste därför vara kopplade till taktila signaler (vibrationer) och/eller optiska signaler (ljussignaler). Sådana signaler är praktiska också i andra sammanhang, till exempel kopplade till dörr, telefon, babylarm med mera.

Bra belysning underlättar avläsning. Det är också viktigt för personer som använder teckenspråk, direkt eller via tolk.

Tillgång till teckenspråks- och vuxendövtolkar är en oerhört angelägen delaktig-

hetsfråga. För en del hörselskadade är tolk en avgörande förutsättning för fungerande kommunikation, för andra är det ett viktigt stöd i vissa kommunikationssituationer.

## Brister

---

Miljöer med kommunikationsstörande buller finns i stort sett över allt. Dålig medvetenhet om möjligheter som bullerdämpning och akustiksanering förvärrar problemet.

Åtskilliga teatrar, biografier, samlingslokaler med mera har inte fungerande hörseltekniska hjälpmedel. Lokaler för politiska församlingar är inte alltid utrustade så att hörselskadade politiker och åhörare kan delta utan problem.

Hörselskadade befinner sig ofta i utsatta situationer i samband med resor, eftersom det är svårt att uppfatta den information som lämnas via högtalare. Den visuella information som finns tar sällan upp förseningar och andra oförutsedda händelser.

I dag textas endast en liten del av det totala svenskspråkiga tv-utbudet vid första sändning. Direkttextning används endast i liten utsträckning och då med tydliga kvalitets-

brister. De flesta svenska biofilmer textas, men finns endast i ett fåtal kopior. Dessa visas nästan bara i storstäderna, oftast på udda tider. Textad teater är fortfarande ytterst ovanligt.

Optiska och taktila larmsystem är inte vanliga. Att bo på hotell och liknande innebär därför en potentiell fara för hörselskadade, som kanske inte vaknar av utrymningslarmet. Hörselskadade kan också ha svårt att uppfatta signalen vMA (Viktigt Meddelande till Allmänheten).

Tillgängligheten brister även när det gäller olika teletjänster som bygger på så kallat talsvar. System för teletjänster är i dag inte standardiserade, därför gäller det att kunna höra de instruktioner som ges.

Tonval, röststyrda tjänster och röstbrevlådor är i grunden otillgängliga för personer med nedsatt hörsel.

## Konsekvenser

---

I dag är många hörselskadade i praktiken utestängda från delar av samhället, för att ljudmiljöer är dåliga och hörhjälpmedel saknas.

En del tvingas avstå från föreningsliv, politiskt arbete med mera för att de inte kan vara delaktiga med de förutsättningar som ges. Därmed berövas den enskilde möjligheten att utöva sina demokratiska rättigheter samt får väsentligt lägre livskvalitet än om tillgängligheten hade varit bättre.

Dålig tillgänglighet kan leda till social isolering och utslagning, vilket i sin tur medför hälsorisker. Hörselskadades utanförskap är alltså inte bara en förlust för den enskilda människan, utan får ekonomiska konsekvenser som är kännbara för hela samhället. Dessutom innebär dålig tillgänglighet ett hot mot demokratin.

Den ökade bullernivån i samhället innebär också påfrestningar. För en hörselskadad person, med eller utan hörapparat, är buller och andra omgivningsljud mycket tröttande. Detta kan leda till hälsoproblem.

Så gott som dagligen vistas hörselskadade i miljöer där de inte har samma "skyddsnet" som andra har, eftersom det saknas tillgängliga utrymningslarm. Denna brist kan i värsta fall innebära att hörselskadade utsätts för livsfara.



# Forskning och utveckling



- \* att det ska avsättas mer resurser till forskning om hörselskador och hörselskadade.
- \* att fler forskningsresultat på hörselområdet ska komma till praktisk tillämpning.
- \* att det ska skapas gemensamma forum för utbyte mellan forskare och hörselskadade brukare.
- \* att det ska initieras mer tvärvetenskaplig forskning om hörselskadade.
- \* att det ska genomföras kostnads- och nyttoanalyser om insatser för hörselskadade.
- \* att audiologi ska bli ett eget ämnesområde på universitetsnivå.

FRAMTIDENS MÖJLIGHETER SKAPAS I DAG, BLAND ANNAT GENOM  
FORSKNINGENS LANDVINNINGAR OCH UTVECKLINGEN AV NYA  
LÖSNINGAR FÖR HÖRSELSKADADE.

Ökad kunskap gör det möjligt för HRF att ta politiska initiativ och ställa krav på åtgärder som förbättrar hörselskadades villkor. Forskning och utveckling är därför en viktig del av arbetet med att bygga ett samhälle för alla, där hörselskadade är jämlika och delaktiga.

HRF:S uppgift är inte att påverka själva forskningen, men väl att påverka forskningens inriktning samt att ta initiativ till

och skapa resurser för forskning som gagnar hörselskadade.

Trots att hörsselforskning berör en betydande andel av befolkningen är detta område mycket eftersatt. Därför måste forskarvärldens intresse stimuleras och samhällets stöd engageras.

Det är också viktigt att den tekniska utveckling som sker i stort kommer hörselskadade till del i högre grad än hittills.

## Behov

---

Forskningsresultat är inte alltid entydiga, men kan ändå vara ett bra stöd för oss som driver handikappolitiska frågor. Därför behövs lättillgänglig, överskådlig information om aktuell forskning, så vi själva kan dra slutsatser och påverka hur resultaten används.

Hörselskadade, verksamhetsföreträdare och forskarvärlden skulle ha stort utbyte av gemensamma forum, där vi kan förmedla våra behov och få kunskap om forskningsresultat.

Forskningens inriktning och tillämpning påverkas av forskarnas och verksamhetsföreträdarnas inställning till hörselskadade och hörselskador. Om den främsta målsättningen med forskningen är att "bota" hörselskador går helhetsperspektivet förlorat; individen reduceras till ett skadat öra.

Utöver grundforskning behövs det därför tvärvetenskaplig forskning, som inte utgår från att normal hörsel är en förutsättning för en god livskvalitet, utan ser individens olika förutsättningar och möjligheter i ett bredare sammanhang.

Hörselskadade behöver forskning inom en rad olika områden, inom såväl teknik

och medicin som sociologi och psykologi.

Det finns till exempel ett outsinligt behov av mer kunskap om hörapparater och kommunikationssystem. Detsamma gäller orsaker till och behandling av tinnitus.

Hörselskadade elevers situation är dåligt belyst i forskning om den svenska skolan. För gravt hörselskadade och döva är det viktigt att det utvecklas tekniska system som omvandlar tal till text.

För alla hörselskadegrupper är det angeläget att det görs kostnads- och nyttoanalyser som tydligt visar hur satsningar och nedskärningar inom olika områden påverkar individ och samhälle.

När beslutsfattare väljer att minska resurserna till hörselvården och andra samhällssektorer som är viktiga för hörselskadade har det oftast kortsiktiga, ekonomiska skäl. Det behövs därför mer forskning om vilka följder sådana försämringar får på längre sikt, för samhällsekonomin och för de individer som drabbas.

## Brister

---

Inom hörselforskningen finns i dag mycket lite samverkan på nationell nivå. Följaktligen

finns det för mycket skråtänkande och alltför starka revirgränser, både mellan olika forskare och mellan olika discipliner.

Eftersom det saknas gemensamma mötesplatser för forskare och brukare är risken stor att vare sig forskningsbehov eller forskningsresultat får den uppmärksamhet de förtjänar.

Det finns i dag inga forskningsinstitutioner som anlägger ett tvärvetenskapligt perspektiv på hörselskadades levnadsvillkor samt på hörselskador och kommunikation.

Forskningsprojekt som löper över en flerårsperiod är i dag svåra att starta, eftersom det ofta saknas kontinuitet i tilldelningen av forskningsmedel. Denna brist gör dessutom att det är svårt att engagera kompetenta forskare.

## Konsekvenser

---

Kunskaperna om hörselskadades behov och hur dessa kan tillgodoses kommer att stagnera om inte hörsselforskningen får tillgång till mer resurser.

Om utvecklingen bromsas blir hörselskadades livskvalitet och villkor i samhället betydligt sämre än de skulle behöva vara.

Men det är inte bara den enskilde individen och hans/hennes närmaste omgivning som drabbas. Om det saknas forskning som driver utvecklingen framåt på hörselområdet påverkas även samhällsekonomin på ett negativt sätt.

Också nedrustningen av hörselvården med mera får långtgående konsekvenser för samhället. Om det inte genomförs vetenskapliga analyser av följderna av detta är risken stor att beslut om disponeringen av samhällets resurser tas på lösa grunder, utifrån godtycke och förhastade slutsatser. Tydliga besked om kostnad respektive nytta kan däremot bidra till att hörselskadade får bättre livsvillkor.

Forskningsresultat måste presenteras på ett sätt som gör att alla som är berörda av dem kan förstå innehållet, annars riskerar forskningen att aldrig komma till praktisk användning.